

interessament, desinterès, present, preent, de present, a present, al present, en present, presentar, presentalla, present 'regal', presentable, presentació, presentador, presentament, presència, preència, presenciar, presencial, representar, representable, representació, representador, representant, representatiu, ens, entitat, entitatiu, ontologia, ontòleg, ontològic, ontogènia, ontogènic.

EST, pronom demostratiu, i AQUEST, que li fa concurrència des dels orígens i acaba per ser el d'ús més general, vénen del ll. *ISTE, ISTA, ISTUD*, 'aqueix (el que et toca o és prop de tu)', el segon en la forma composta amb l'adverbi demostratiu *ECCUM* 'vet aquí', formant en llatí vulgar una combinació *ECCUM ISTE*, com si diguéssim 'vet aquí: aquest!', que es convertí en *ECCVISTE* i funcionà com un mer reforç emfàtic d'*ISTE*, d'on també l'it. *questo*, oc. *aqwest*, cast. ant. *aqweste*. □ 1.ª doc.: tots dos des dels orígens (segles XII i XIII).

«Tot quant om à ne quant diz ne fa en *est* segle, tot és vanitat», *Hom.*, 1v10; també apareix *aqwest* en textos coetanis i tots dos es troben abundantment en les grans obres del S. XIII: «en Déu ha moltes virtuts semblants a *aqwestes*, e quescuna d'*estes* virtuts, e ensem, són un Déu tan solament»; «ubligat est a creure *aqwestes* coses, e per assò est creat e vengut en *aqwest* món ---», Lull (Doctr. Pu., Gili, 3.18ss.). *Aquest* es troba també des del més antic poeta occità, Guilhem de Peitieu, S. XI: «Dos cavalhs ai --- l'autre fon noyritz --- *aqwest* non er ja camjatz ni per aur ni per argén» (Appel, *Chr.*, 59.18). En Jaume I es troben igualment l'un i l'altre: «gran traïció és *aqwesta*», «quan Nós haguem oïdes *estes* noves, plagueren-nos molt», però també «pregam-los que ns dessen dia quan *aqwesta* cosa porien complir» (Ag., 37, 149, 290); i en Lull *est* no minva pas encara, ni es troba solament en les combinacions freqüents com «en *est* món» (*Merav.*, O. C. II, 83; *Blanq.*, *NCl.* I, 127.2), sinó també amplemment, irrestrictament: «dementre que l'abadesa e les altres dones eren en *est* embargament ---» (ib., 132.12), «gran maravella he --- com per Déu podets sostenir en *est* hermitatge tan aspre vida» (*Merav.* I, 12).

En Cerverí es marca ja la tendència (en la llengua més espontània de la seva obra didàctico-satírica) a preferir francament el més ple *aqwest* per als usos variats i lliures (mentre resta *est* en les combinacions freqüents i consagrades, *est món fals, Maldit*, v. 471) com explica i detallo en nota al v. 352, en la meua ed. d'aquesta obra, però fins allí i tot resta lliure el poeta de servir-se'n sempre que li convingui: «quí és *est* Cerverí ---?» (v. 479). Altrement no creguéssim que en això es governi pels models literaris de la veïna llengua del Nord, perquè si en aquesta abunda *aqwest* i variants, des del principi (Appel, *Chr.*, en compta 38 exs. en els seus textos, p. xv6), *est* no hi és més ni menys antic, i a penes es pot dir que *est* hi sigui menys freqüent en aquell antic període («no-m gaurzirai si no-m gau d'*est*' amor de lonh ---» en el vell

Jaufré Rudel), apareix en les combinacions freqüents (*est segle, esta terra, esta gesta, estas letras*), però també n'hi ha alguns d'altres usos més lliures, i això en Raimbaut d'Aurenga i el *Castia-gilós*, però també encara en clàssics més aviat tardans com *Jaufré*, la *Crozada*, i fins Am. de Sescàs, Guiraut Riquier i les *Razós de Trobar*.

Dins la nostra llengua, és molt sabut que, progressivament s'anà marcant, i a la fi cristallitzant, una distribució entre els dialectes, quedant *este, esta*, en el domini valencià i *aqwest, -ta*, en els quatre dominis dialectals de més al Nord; però el séc anà a poc a poc a enfondir-se i no ho féu sense alguna fluctuació, i menys va ser sense excepcions ni les línies han quedat ben rígides.

La influència forastera, almenys la influència castellana, hi ha tingut molt menys a veure del que alguns han cregut; en certa mena de textos dels Ss. XVI-XVIII es nota algun ressorgiment d'*est, esta* (i fins algun *este*) en les contrades del Nord (cf. les col·leccions mallorquines de Niepage, *RDR* II, 10; *BDLC* VI, 234, i en el Princ. els fets són iguals) i en això l'ascendent castellà hi tingué el seu paper, però és clar que, llavors i tot, hi ha un impuls de retorn a la llengua clàssica catalana, més explicable encara donat el caràcter cada cop més reclosit de la llengua i de l'estil en els textos curialescs o d'estantissa poesia que ens conserven els mss. coetanis, però Niepage i AMALcover ho exageraren (fins en el que ells registren hi ha uns *est, esta*, de 1310 i 1357, fora de tota sospita). En el País Valencià actuà sens dubte bastant la coincidència mossàrab-xurra (aragonesa) amb el veí castellà, però fou sobre la base de la fidelitat a l'*est* medieval genuí.

Adhuc el S. XV la possibilitat d'usar una i altra forma es mantenia pertot, i en el Nord s'anava restringint la forma curta a les combinacions repetides: *sta nit* p. ex. en la Bíblia catalana de 1461 (on no hi ha trets valencians) (*Bi. Nat. P.*, ms. 2, esp., f° 122r). En efecte, l'ús d'*est* a l'últim en les terres del Nord, va quedar reduït a unes molt escasses combinacions, particularment *est any* i *est any passat*, que recordo haver sentit en diversos punts de la Muntanya del N. del Princ., especialment en la variant *est an* o *ast an* (car *an* per *any* és la forma del Pallars, Andorra, etc.); en particular *est ann passat* era general a la Vall d'Arán (en els anys 1930-5).¹

En els clàssics valencians del XV, a penes comença a veure's la diferenciació regional: «*estos* tres ladres són tres estaments de cristians», StVicentF (*Quar.*, 3.74); «*aqwesta* sola <Maria> --- crim ni sospita / nunca tingué: / Eva caigué, / *esta* l'alçà; / Eva pecà, / *esta* ns absol», JRoig (*Spill*, 10780-95); «en *aqwest* món jamás portí més voluntat e amor a home nengú com a vostre marit», «yo arà, en presència de tots *aqwests* magnànims senyors, vos restituisc tot lo regne», «deliura-m d'*aqwesta* gran impressió en la qual só posat», JoMartorell (Ag. I, 63, 83, 27). La preferència pel demostratiu curt podia, doncs, ja existir en germen, però no s'accentuà fins més tard.

I als parlars moderns sembla que *aqwest* no és del